

FORTROLIGT

OPERATION LUISE OG FERDINAND



AARHUS TEATER **STUDIO** PREMIERE 20. SEPTEMBER 2002

OPERATION LUISE OG FERDINAND AF CHRISTIAN LOLLIKE FRIT EFTER FRIEDRICH SCHILLERS KABALE UND LIEBE

Idé Christian Lollike/Ditte Maria Bjerg
Isenesættelse Ditte Maria Bjerg
Scenografi Carsten Burke Kristensen
Lyddesign Kim Engelbrecht
Lysdesign Jonas Kongsbach

Ferdinand, dansk jurist Morten Burian
Luise, grønlandsk staff Lotte Nygaard
Obersten, Ferdinands far Henning Olesen
Major Milford, general Whiteheads elskerinde Dorthe Hansen Carlsen
Sergeant Sophie, Milfords adjutant Mette Mai Langer
Rudi Nielsen, Forsvarets kommunikationschef Anders Holst
Major Kragh Lars Høy
Ajukotok, Luises far Rasmus Lyberth
Mamoluk, Luises bedstemor Pauline Lumholt
Soldater Wilson Ugwoke, Jones Tabi Ayuk

Og en særlig tak til Miriam Frandsen og Mary Aniella Hviid Petersen
for dramaturgisk ekspertise
Tak til Ole Nors og Mark F. Kammer for 'militær træning'
Tak til Elektronikcentret A/S for elektronisk udstyr
Tak til Picturewise Communication for videobearbejdning

Forestillingens varighed ca. 1 time og 40 minutter uden pause

Forestillingsleder Silja Rønnow
Suffli Birgitte Hansen
Afvikling lys/lyd Jacob Rosenberg/Knud Jacobsen

Afdelingsledere
Scenemester Knud Brodersen
Skræddersal Hanne Gissel
Frisørsalon Britta Høxbro
Rekvisit Viggo Bay
Tonemester Kim Engelbrecht

Teknisk chef Jens Ravn
Økonomichef Ralf Rudfeld
Marketingchef Theis Petersen
Souschef Leif Due
Teaterchef Palle Jul Jørgensen

Programredaktion Jørgen Heiner, Trine Holm Thomsen og Agnete Krogh
Foto fra afsluttende prøver Claus Petersen
Plakat & program layout Jørn Moesgård as
Tryk EJ Graphic A/S

Premiere Aarhus Teater Studio 20. september 2002

Aarhus Teaters sponsorer



Aarhus Teater
er støttet af
Århus Amt

Læs om skuespillerne på www.aarhusteater.dk



ORANGE A/S støtter www.aarhusteater.dk i tæt udviklings-samarbejde med webbureauet Kamikaze Internet ApS og softwareudvikleren Dynamic Systems A/S



Kamikaze Internet ApS

dynamicWEB®

Schillers eftermæle

Man skal ikke tænke sig Schiller som fredsommelig idylliker, heller ikke som den utilnærmelige gipsbuste på toppen af bogskabet, man skal tænke sig ham som levende søn af sit milieu og sin tid: Først tvangsopdraget, så tvangsansat i et embede, han afskyede, dernæst på flugt som regelret desertør, vagabond, boheme, endelig undergangen nær. Reddet af ukendte, der beundrede hans pen, gengivet ro og soliditet og snart sejrherre i kampen for en position i åndslivets centrum, Goethes Weimar. Til sidst efter døden stillet op i bronze på torvet med hånd på laurbærkransen, som end ikke Goethe, der står ved hans side, tør fratage ham.....

For godt et år siden blev du færdiguddannet på dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater. Hvad var din reaktion, da Aarhus Teater kontaktede dig med henblik på at bearbejde en klassiker som Schillers Kabale und Liebe?

Schiller kendte jeg som en idealistisk filosof og som forfatteren til *Don Carlos* og *Maria Stuart*, men *Kabale und Liebe* kendte jeg ikke. Da jeg havde læst teksten, syntes jeg, at den var utrolig smuk og havde et plot, der på en gang var kompliceret og godt men også meget tungt. Så jeg vidste temmelig hurtigt, hvor jeg ville lette stykket - men nu taler jeg udenom. Hvad var min reaktion? Præstationsangst.

Oprindelig var opgaven tænkt som en sproglig bearbejdelse af Schillers Kabale und Liebe, men med en forskydning af det sociale aspekt, fordi vi ikke i dag har samme klasseopdeling som på Schillers tid. Projektet har bevæget sig et stykke væk fra Schillers skuespil, idet handlingen er flyttet til Grønland. Hvordan opstod denne idé?

Og så var opgaven jo også at få stykket ned på minimum den halve tid, men ja, Aarhus Teater var interesseret i at søsætte en ny samarbejdsform. Dvs. instruktøren og jeg skulle i fællesskab finde ud af, hvordan stykkets sociale aspekt skulle forandres. Vi blev hurtigt enige om, at det skulle være et spørgsmål om race og ikke klasse i traditionel forstand. I Europa har vi jo fået en ny slags underklasse i kraft af indvandringen, så på den måde var vi ikke tvivl om, hvem 3. standen i Danmark er i dag. Spørgsmålet var så, hvilken indvandrergruppe vi ville tage udgangspunkt i? Vi havde fat i forskellige ideer. Der var historien om indvandrermafiaens datter og science-fiktionfortællingen om indvandrere, der har overtaget Danmark osv. Ditte Maria Bjerg, instruktøren, kom på et tidspunkt med Grønlandsideen. Vi arbejdede alle historierne grundigt igennem og fandt ud af, at Grønlandshistorien var den, der bedst kunne udtrykke det, vi ønskede at fortælle.

Hvorfor det?

Simpelthen fordi Danmarks forhold til Grønland repræsenterer et stort fortrængt miskmask af mislykket integration, af imperialisme - af hele den arrogante tanke: "I skal ligne os, I skal være som os". På den måde afspejler Grønlandshistorien vores angst for det fremmede, og netop i kraft af fortrængningen er vi ikke i stand til at drage nytte af den erfaring, vi trods alt må have gjort. Jeg synes f.eks. det er utroligt, at jeg i min skoletid aldrig har hørt om Grønland. Det var bare en stor hvid klat på et atlas. Så kan man jo spørge sig selv, om det ikke er en meget politisk korrekt vinkel, vi har valgt? Men med fare for at lyde tåbelig konservativ, synes jeg jo, at det efterhånden er blevet enormt korrekt at være ukorrekt. At være ukorrekt for provokationens egen skyld siger mig ikke så meget. Det bliver så tomt. Men nu er stykket og forestillingen jo ikke et budskab, men forhåbentlig et værk, der rummer meget mere end et politisk udsagn. Schiller forsøger jo at sige noget om kærlhedsvæsen og om relationer generelt, og det gør Ditte Maria og jeg forhåbentlig også...

Hvilke tanker har du gjort dig i forhold til at genskrive en klassiker, som folk kan have bestemte forventninger til?

Man er jo nødt til at skide højt og flot på folks forventninger. Min præstationsangst har fra begyndelsen mere handlet om hr. Schiller. Om jeg kunne trænge langt nok ind i hans univers (puhaa, det lyder lidt for heftigt...), så lad mig hellere sige, om jeg ville være i stand til at genskrive hans stykke uden at tabe dybde og indsigt - hvilket er temmelig umuligt, for der er jo en grund til, at en klassiker er en klassiker - så mit arbejde er naturligvis blot en tolkning, men! Jeg har på fornemmelsen, at dit spørgsmål også handler om klassiker-debatten. Og til den kan jeg kun sige, at jeg betragter teatertekster som litteratur, og derfor kan man gøre med dem, hvad man vil. Om det så bliver en dårlig forestilling eller en elendig nyskrivning, det er sådan set ligegyldigt i forhold til klassikeren. Teksten ligger jo stadig og skinner, og så må dygtigere folk jo bare prøve igen en anden gang.

Hvordan har det været at have et forlæg, som du skulle gå ud fra, i forhold til selv at skrive skuespil? Har du kunnet bruge dine erfaringer fra de tidligere stykker, du har skrevet?

Jeg forsøger altid at finde den dramatiske stilart, der bedst formår at udtrykke det, jeg vil sige i den enkelte scene. Dvs. at scenerne kan variere i stil, og i princippet også i den fiktionskontrakt, jeg opretter med publikum. Den måde at tænke scener på har jeg forsøgt at bringe ind i mit Schillerarbejde. Men jo, at arbejde med et forlæg har været interessant og underligt. Jeg har følt mig lidt som en dukkefører, der skulle lære at styre nogle levende dukker, og for at kunne det har jeg været nødt til at finde det punkt i hver enkelt figur, der tiltalte eller frastødte mig - finde det punkt i dem, hvor de for alvor interesserede mig, og så arbejde ud fra det. Det har betydet, at jeg var nødt til at ændre meget i nogle af karakterenes personlighed. Andre af figurene har beholdt stort set alle de karaktertræk, Schiller har forsynet dem med, og jeg tror således, at han ville være i stand til at genkende dem med det samme - hvis han altså fik lyst til lige at smutte forbi Aarhus Teater. Men det kan jo være, han ligesom roterer i sin grav!

Hvordan har arbejdet med Operation: Luise og Ferdinand forløbet?

Det har været et samarbejde. To nu færdiguddannede piger fra Teatervidenskab i København har hjulpet Ditte Maria og mig med at analysere stykket og flytte det til den grønlandske nutid. Endvidere hjalp de med at kortlægge de forskellige filosofiske og metafysiske perspektiver i teksten. Så har der været en dramaturg som konsulent på dette arbejde, han har endvidere fungeret som sprogkonsulent på min tekst. Derefter havde vi to ugers forprøve, hvor vi sammen med spillerne afprøvede teksten. De havde gode forslag til forbedringer. Først herefter blev teksten skrevet færdig.

Ar 986

Erik den Røde påbegynder koloniseringen af Grønland.

1397

Grønland knyttes til Danmark.

1400-tallet

Thule-kulturen breder sig over hele Grønland.

Det norrøne samfund er ophørt med at eksistere.

Europæiske interesser i fiskebankerne omkring Island og New Foundland.

1605

Genopdagelsen af Grønland.

Enkelte eskimoer føres til Danmark.

1721

Hans Egede ankommer til Grønland, der koloniseres for anden gang.

Inuitterne kristnes.

Handelskompagni oprettes og kolonien Godthåb (Nuuk) grundlægges, samt andre kolonier langs kysten.

1800-tallet

Lokal selvforvaltning indføres.

Det grønlandske sprog fastholdes i undervisningen og i missionen.

1878

Udforskningen af Grønlands geografi og geologi påbegyndes.

De første ungdomsår

bestemmer måske trækkene

for bestandig,

som de overhovedet

lægger grundvolden

for den moralske karakter

Friedrich Schiller

Schiller var kun 24 år, da han skrev *Kabale und Liebe*, du selv er kun 5 år ældre. Er der på baggrund af dette aldersmæssige fællestræk noget, du har kunnet identificere dig med hos Schiller, og som du har kunnet skrive ud fra?

Jeg kæmper stadig med en form for idealistisk besættelse. Det tror jeg også Schiller gjorde. Nej, det ved jeg, han gjorde. Om den er aldersbestemt er svært at sige - selvom mange påstår det. Martin A. Hansen siger: "Den modne taler om sin erfaring, den nar... han ser ikke mere den livets store modsigelse, der gør ungdom smertefuld og lykkelig, uvidende og vis på en gang..." - noget i den retning. Det er jo et begær efter at se alt forandret, fordi man føler, at verden kan og skal være anderledes. Men idet man søger at forandre den, indser man også, at det kan koste blod - ikke kun ens eget - og så må man spørge sig selv, om det er offeret værd? Det er en klassisk konflikt, og det er i høj grad den unge Schillers konflikt, og det er fra den, han henter sin energi, sin vrede. Det kan jeg godt genkende.

Du har på et tidspunkt nævnt, at du har udviklet et såkaldt "Schillerkompleks" - øh...?

Schiller har påvirket mig dybt. Jeg kan se det i det, jeg skriver nu. Han sniger sig ind i mine tekster og er blevet en del af mit tankeunivers. Men altså, det er jo ikke sådan, at jeg står hos bageren og spørger mig selv, hvilket wienerbrød ville Schiller vælge - og så tager jeg det samme. Men han er en konstant påmindelse om den nødvendighed og kompromisløshed, man altid skal arbejde ud fra. Den stemme hos mig, der dikterer dette, har han været med til at forstærke. Derudover har han opfordret mig til at forsøge at samle mig om verden derude i stedet for verden herinde (Christian peger på sig selv) - en balanceforskydning, men vigtig.

Hvordan ser du Schillers dramatiske sprog i forhold til dit eget?

Det sjove ved *Kabale und Liebe* er jo, at den ikke altid er lige elegant skrevet. Schiller er jo en digtertype, der foretrækker det vilde sproglige billede, også selvom det er svært for skuespilleren at sige - også selv om metaforen er lidt klodset. Det er fordi, han vil afsøge det dramatiske sprogs grænser. Det holder jeg meget af ham for. Svaghed for sproglig vildskab på bekostning af elegance - det har jeg snakket meget med dramaturgen om...

1900-tallet

Landsrådene oprettes.

Læreruddannelsen og skolevæsenet forbedres.

1910

Thule koloniseres.

1917

USA anerkender Danmarks overhøjhed over Grønland.

1921

Knud Rasmussens femte Thule-ekspedition påbegyndes.



Luise og Ferdinand

Krise uden alternativ

Af Niels Højlund

Lidt om dilemmaerne i dansk Grønlandspolitik.

Mennesker får undertiden en underlig lyst til at piske sig selv med svøber; det er en ældgammel historisk erfaring. For os danskere har vores behandling af grønlænderne i moderne tid været en sådan anledning til selvpineri, og desto mere velegnet som der tilsyneladende ikke i den sag var noget vi kunne blive politisk uenige om. Ingen havde egne interesser i klemme. Spørgsmålet er blot om vi kunne have gjort det stort anderledes.

For Grønland, som for så mange andre europæiske koloniområder, var det Anden Verdenskrig der satte udviklingen i skred. 9. april 1940 blev forbindelsen fra Danmark til Grønland med eet slag afbrudt og der var intet andet sted for myndighederne i Grønland at henvende sig end USA. De små menneskesamfund på den store isbelagte ø kunne ikke overleve uden forbindelse til den moderne civilisation. Der blev truffet aftale om leverancer, dagligvarer den ene vej, kryolit den anden, og da USA efter angrebet på Pearl Harbour i december 1941 trådte ind i verdenskrigen blev der også oprettet amerikanske baser langt inde i et par grønlandske fjorde, Søndre Strømfjord i nord og Narssarssuak i syd.

Selv om fraternisering med den grønlandske befolkning var strengt forbudt for basernes personel, blev amerikanernes tilstedeværelse af afgørende betydning for Grønlands fremtid. Først og fremmest ved at demonstrere for grønlænderne at en hel masse kunne lade sig gøre som Grønlands Styrelse tidligere havde afvist som umuligt med henvisning til "de særlige grønlandske forhold". Tænk alene på at petroleum frem til krigen var forbudt til opvarmning og belysning for den almindelige grønlandske befolkning. Af hensyn til "brandfaren i de grønlandske huse"! Nu kom der petroleum, ja sågar elektricitet enkelte steder, og Grønland brændte ikke ned af den grund. Ligeledes gjorde det indtryk at store entreprenørarbejder lod sig iværksætte midt i det uvejsomme grønlandske landskab, derefter at fly landede dag og nat og store sygehuse blev opført til efterbehandling af sårede fra slagmarkerne; Grønland lå pludselig ved en hovedfærdselsåre henover kloden, var ikke længere en koloni i den yderste periferi af det danske rige.

I den kreds af danske embedsmænd der blev tvunget til at blive på Grønland i alle krigsårene og som samledes om det nye landshøvdingembede i Godthåb, fælles for hele Grønland, stod det hurtigt lysende klart, at "gamle dage" uigenkaldeligt var forbi. Kolonitidens målsætning om et Grønland befolket med fangere og fiskere som i det store og hele var selvforsynende, kunne ikke længere opretholdes. Grønland måtte blive en del af den moderne verden – på godt og ondt. Udviklingen havde såmænd været undervejs det meste af det 20. århundrede, nu nåede den også frem til bevidstheden hos disse danske embedsmænd. Og i øvrigt også til bevidstheden hos den grønlandske elite, folk som Augo Lynge, Kristoffer Lynge, Frederik Nielsen og mange andre. Hvad Henrik Lund

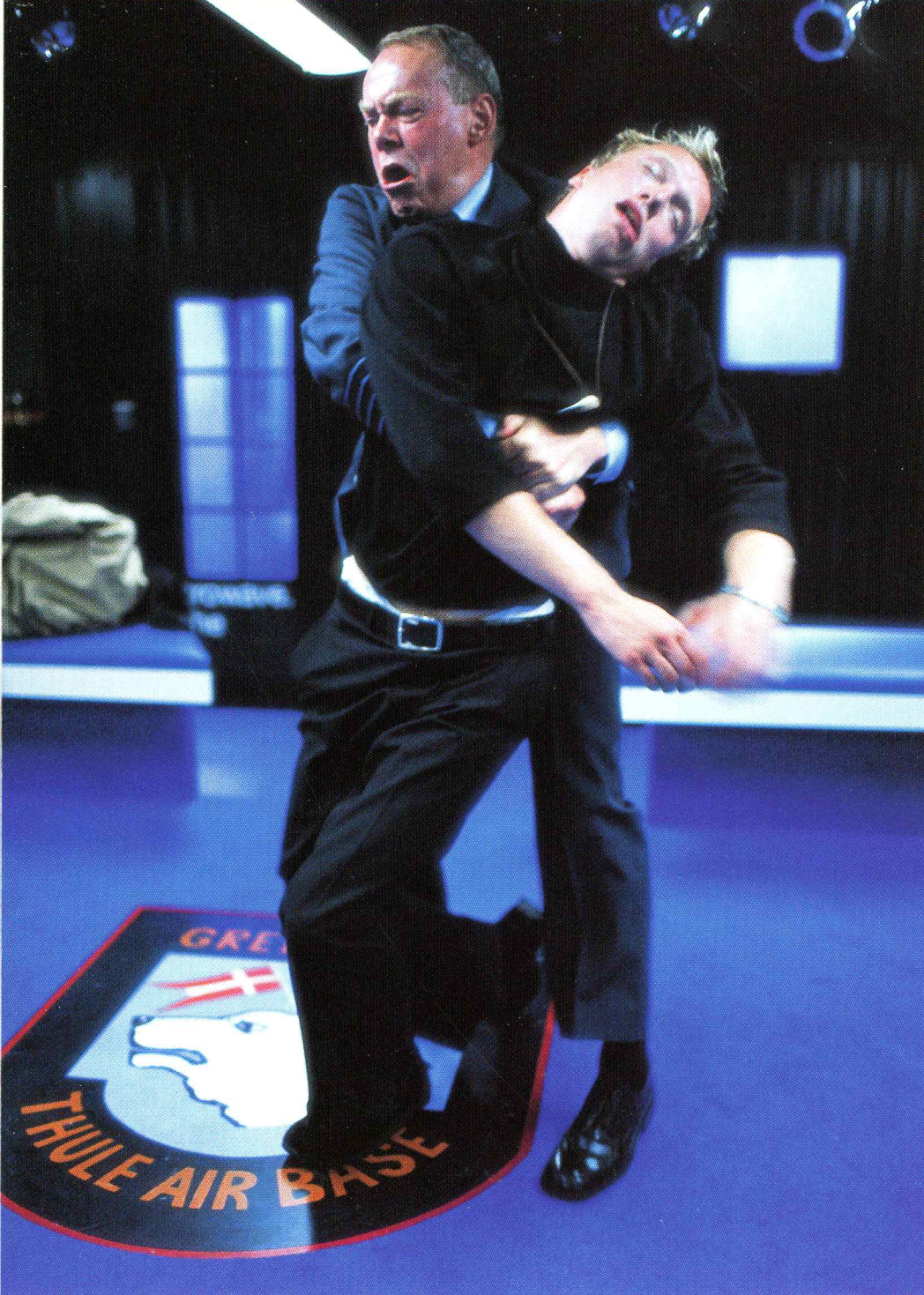
havde skrevet i den grønlandske nationalsang allerede i 1912: "Vi længes mod verdens nye former ... og frejdigt frem mod fjerne mål vi stormer" måtte nu blive til virkelighed. Ingen tvivl om det, heller ikke hos grønlænderne.

Den eneste som ikke forstod det var Grønlands Styrelses direktør, Knud Oldendow, der sad hjemme i København og troede at han bare kunne sætte bornholmerurets perpendikel i gang igen på styrelsens kontor om morgenen d. 5. maj 1945 og så ville alt være som før. Aldrig har nogen mand haft så håbløs en sag at kæmpe for som Knud Oldendow. Da en journalistdelegation i slutningen af 1946 vendte tilbage fra en rejse til det hidtil lukkede koloniland, rejste der sig en pressestorm. Alt hvad der kunne krybe og gå af progressive i dansk presse fra kommunisterne på Land og Folk til kulturradikale på Politiken og Information og såmænd også til konservative på Berlingske og Nationaltidende krævede kolonitidens ophør og det grønlandske samfunds modernisering. Oldendow trak sig, Eske Brun, krigstidens helt på Grønland, fik hans plads, statsminister Hans Hedtoft rejste til Godthåb for at møde det grønlandske landsråd, vendte hjem igen og udtalte, at nu var det på tide "at vi ved vort eksempel viser verdens andre nationer, hvorledes vi på en human måde forstår at føre grønlænderne fra det mere primitive stade op til det niveau, vi selv befinder os på". Den store Grønlandskommission blev nedsat, lavede på få måneder en betænkning på mere end 1000 sider som skitserede fremtidsperspektiverne for et moderne Grønland og fik det grønlandske landsråds fulde accept af planen. Derefter kunne de nye tider sættes i gang ved et helt lovkompleks i Folketinget i foråret 1950.

Det var lykkelige tider. Fuld opbakning fra alle sider. Grønland var vel den følsomme og idealistiske Hans Hedtofts største og reneste politiske sag. At der var blevet "kold krig" i Europa, ja i hele verden, i mellemtiden, og at amerikanerne derfor blev på Grønland og startede opførelsen af en ny kæmpebase ved Knud Rasmussens gamle fangststation Thule, var en streg i regningen. Men samtidig meget praktisk, lad os ikke glemme det. For det blev Danmarks egentlige adgangskort til Nato og dermed også den definitive fjernelse af den grimme mistanke om at vi måske når alt kom til alt alligevel burde høre hjemme blandt de besejrede og ikke blandt sejrherrene i verdenskrigen. Og amerikanernes fortsatte tilstedeværelse havde også den gevinst for det nye Grønland, at vi ikke skulle i gang med at opføre lufthavn et eller andet sted langs kysten, men kunne bruge Sønder Strømfjord som den store fordelingscentral i det nye grønlandske trafiksystem. Alt i alt ikke så ringe!

Tømmermændene meldte sig et par årtier senere omkring 1970 da vi havde brugt, ikke de 100 millioner kroner som man havde forestillet sig i Grønlandskommissionen i 1950, men flere milliarder af slagsen på de små 50.000 som befolkningen nu var vokset til og måtte konstatere at den så lidenskabeligt ønskede udvikling i retning af "grønlandsk bæredygtighed" overhovedet ikke havde vist sig, om så bare i horisonten. Verdens største planøkonomiske eksperiment på verdens største ø for verdens mindste kolonibefolkning, et eksperiment uden økonomiske grænser og med indsats af Danmarks allerbedste ekspertise på alle områder havde ikke fået den store isklods oppe i Nordatlanten til at rokke sig så meget som en tomme.

Hvad var dog gået galt? Torsken var forsvundet fra de grønlandske farvande. Det var én bet. Befolkningen var vokset til det dobbelte af, hvad vi havde regnet med. Det var en anden. Der skulle



Obersten og Ferdinand

1940-41

Forbindelsen til Grønland afbrydes ved nazisternes besættelse af Danmark, og gennem ambassadør Henrik Kauffmann formaliseres amerikansk tilstedeværelse i hele Grønland.

USA påtager sig forsyning og beskyttelse af Grønland mod leverancer af kryolit til våbenproduktion.

Baser anlægges på Øst- og VestGrønland.

1948

Statsminister Hans Hedtoft gæster Grønland og en Grønlandskommission nedsættes.

1949

Atlantpagten(Nato) oprettes og indbefatter også Grønland efter amerikansk ønske.

Baserne i Grønland repræsenterer Danmarks vigtigste bidrag til Nato-alliancen og kompenserer for danske særstandpunkter, bl.a. i atomspørgsmål.

Jeg føler mig lykkelig over, at det faldt i min lod at gå fra boplads til boplads på en tid, hvor der endnu lå den store oprindelighed over alle sind. Derfor oplever vi også det vidunderlige, der ligger bag den kendsgerning, at vi på hele den vældige strækning fra Grønland til Stillehavet ikke blot mødte eet folk og eet sprog, men også en kultur, som til alle tider vil komme til at stå som et eksempel på menneskelig sejhed, kraft og skønhed.

Knud Rasmussen (Den store slæderejse, 1932)

ikke 50 nye danske dobbeltsprogede lærere til, som man havde regnet med i 1950, men mange hundrede, som skulle udskiftes hvert andet år. Og med dem mange hundrede andre til at bemande administrationsposter, tekniske stillinger, lægestillinger, banker, piloter, mediefolk etc. etc., alt det som er nødvendigt for et moderne samfunds drift. Alle disse mennesker ville have ordentlige huse at bo i, skolegang for deres børn, regelmæssig post og en tur hjem til bedsteforældrene med børnebørnene hver sommer. Før nogen så sig om havde man i Grønland fået installeret et fuldt moderne samfund, hvis komfort også grønlænderne lynhurtigt vænnede sig til, så man brokkede sig hvis ikke der var friske jordbær med morgenmaskinen fra København om onsdagen!

Men nede i havnen tøffede et par joller rundt, lagde til og smed et par kurvfulde fisk op på kajen! Det var hvad der var blevet ud af den grønlandske bæredygtighed. Og det var så også hvad der var blevet ud af den grønlandske stolthed og selvrespekt.

Og nu kom så hele den danske progressive intelligens, alle dem der højlydt havde krævet udvikling, udvikling og atter udvikling den gang i slutningen af fyrrerne, da det hele blev skudt i gang. Nu sagde de: jamen, det var da slet ikke meningen. Vi har jo tromlet udviklingen henover grønlænderne, vi har været så forhippede på al vor egen tekniske formåen, vi har helt overhørt signaler fra den gamle grønlandske kultur, sådan er kapitalismen!

Men hvor skulle vi have standset? Er det skoler og uddannelsesmuligheder, der er for mange af? Er det gode boliger der er for mange af? Er det lønningerne der er for høje, eller skal der være forskel på lønninger til grønlændere og danskere? Er det sygehusvæsenet som er en utidig luksus? Skulle der slet ikke have været fabriksanlæg til de fisk der trods alt lader sig fange? Og hvad vil I gøre ved det moderne Grønland nu hvor det ligger der? Bombe det tilbage til jæger- og fangertiden igen?

Nej, venner: det moderne Grønland er en realitet. Vi har selv villet det. Grønlænderne har villet det. Ingen kan i dag bare drømme om at give afkald på det. "Vi gav dem en trummerum-tilværelse i stedet for den gamle farlige, men også spændende jæger- og fangertilværelse", sagde den gamle landshøvding Eske Brun til mig, da jeg interviewede ham i 1971, "vi glemte blot at fortælle dem, at det var det vi kom med!"

1951

Ændring af basetraktaten fra 1941
– til traktaten om Grønlands forsvar.

USA får tilladelse til at anlægge
Thule Air Base og råderet over to
andre baser, og som symbolsk
indrømmelse til Danmark knyttes
en dansk forbindelsesofficer til
hver af baserne.

Amerikansk løfte om at respektere
alle love, sædvaner og bestemmelser,
som vedrører den stedlige
befolkning.

Radaranlæg opføres til varsling af
eventuelle raketangreb fra Sovjet.

Eskimoerne er varmbloedige

af naturen og lægger

ikke det afgjort dybe moment

i kønslivet, som man træffer hos

andre mere kultiverede folk.

Den højest stående grønlander,

nemlig provsten i Nordgrønland

udgav i 1921 en afhandling,

hvor han søgte at påvise at den

gamle eskimoiske tro hverken

etisk eller æstetisk var ringere

end kristendommen.

Peter Freuchen



Major Kragh og Obersten

Schillers *Kabale und Liebe* udkom i 1784 og gik i løbet af kort tid over en række af Tysklands scener. Det var det første folkelige sociale drama, der nogen sinde havde været opført, og publikum lod sig rive med af dets revolutionære patos, af varmen og voldsomheden i denne truende forkyndelse af trediestands menneskerettigheder.

Af forordet til Herluf Møllers danske oversættelse

1953

Ophævelse af Grønlands kolonistatus bliver godkendt ved grundlovsafstemningen i Danmark: Grønland er hermed en ligeberettiget del af Danmark.

Udbygning af Grønlands infrastruktur, sundhedsvæsen og socialforsorg.

Amerikansk luftforsvar forstærkes og det eskimoiske samfund flyttes væk fra Thule-basen.

Ikke et ord om Thule

USA træder officielt ud af ABM-nedrustningstraktaten, der forbyder rumbaserede raketforsvar. I forbindelse med denne udtræden ventes USA at ville anmode Danmark om brug af Thule-basen i forbindelse med et amerikansk raketskjold (...)

Selv om USA træder ud af ABM-traktaten finder den danske forsvarsminister (Svend Aage Jensby) ikke, at det under samtalerne med (den amerikanske forsvarsminister Donald) Rumsfeld i Tallinn var nødvendigt at diskutere en mulig amerikansk anmodning om at benytte Thule-basen til et raketforsvar (...)

Under de bilaterale samtaler var det "slet ikke nødvendigt" at bringe hverken ABM-traktaten eller Thule-basen på bane, siger forsvarsministeren (...)

På mødet mellem Jensby og Rumsfeld blev der dog tid til amerikansk ros til Danmark i forbindelse med kampen mod terrorisme...

Fra meddelelse fra Ritzaus Bureau – foråret 2002

Sergeant Sophie, Luise og Major Milford



Mamoluk

1957

USA, under præsident Eisenhower, anmoder om tilladelse til at placere atomvåben i Grønland.

Statsminister H.C.Hansen giver tilladelsen ved hverken at svare ja eller nej og uden at informere regering og folketing, hvorved den officielle danske atomvåbenpolitik undergraves.

1958

Hemmelig aftale med den danske regering om tilladelse til atomvåben på Thule-basens område. Basen overflyves konstant af en B-52'er med atombomber ombord.

Musik til forestillingen – "The Thule Spirit"

Bag cd-projektet *The Thule Spirit* står den århusianske saxofonist Christian Vuust og den svenske guitarist Tobias Sjögren. I forbindelse med en turné langs den grønlandske sydvestkyst i 1993 med deres daværende jazzkvartet blev de to musikere introduceret til den traditionelle grønlandske trommesang. Heraf opstod idéen hos Christian Vuust om at kombinere moderne jazzmusik med de traditionelle grønlandske toner. Resultatet af denne idé lå færdigt i 1998 i form af cd'en *The Thule Spirit*.

Området omkring Thule er kendt for stadig at holde trommesangtraditionen i hævd, og det var her, Christian Vuust og Tobias Sjögren i særlig grad fandt inspiration til deres projekt. Under et ophold i Thule i 1995 fik musikerne kontakt til lokale fangere, og båndoptagelser fra dette ophold dannede udgangspunkt for den videre udvikling af projektet. Tilbage i studiet blev de grønlandske råbånd efterhånden kombineret med Christian Vuusts og Tobias Sjögrens egen musik, sang af den norske sanger Per Jørgensen og lyden fra et femten mands stort strygeorkester – tilsammen kaldet Northern Voices.

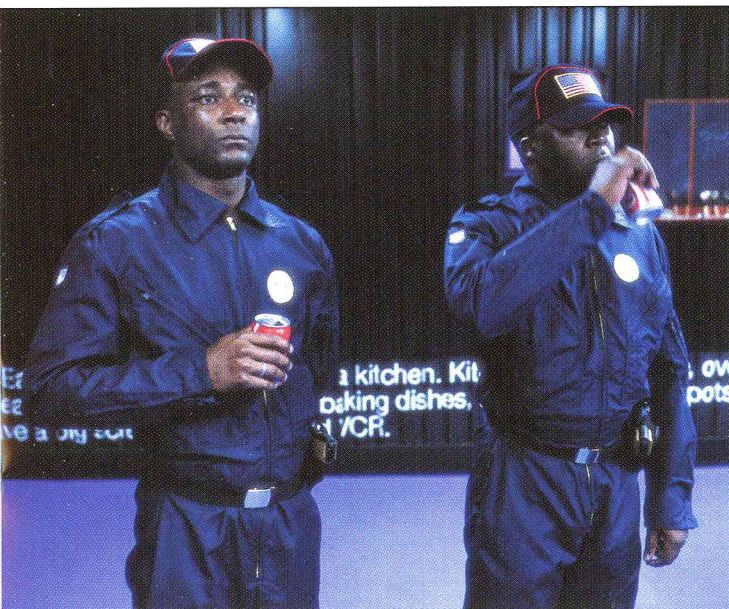
At materialet til cd'en blev indsamlet i området omkring Thule betyder, at historien om fangernes tvangsflytning som følge af oprettelsen af en amerikansk militærbase i 1950'erne sætter sit præg på cd'ens lyd. To af de grønlandske fangere, der spiller på cd'en, var selv blandt de beboere, der blev tvunget til at flytte, og cd'en kan således også ses som en hyldest til disse mennesker.

Cd'en *The Thule Spirit* blev modtaget meget positivt af anmelderne ved udgivelsen i 1998 og blev samme år nomineret til en Grammy for årets bedste jazz-cd. Siden har Northern Voices udgivet endnu en cd, *Shaman* (april 2002). Læs mere på www.northernvoices.com.

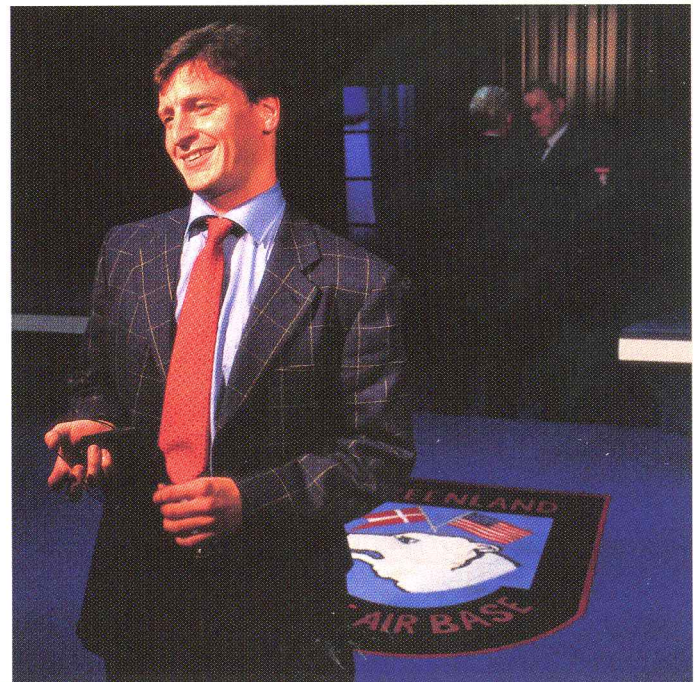
Ajukotok og Luise



Major Milford og Sergeant Sophie



Soldater



Rudi Nielsen

Et politisk fiksbillede

Da grønlænderne af missionærerne havde hørt, at det nu ikke længere var himlen, men jorden, der drejede rundt, blev det umuligt at orientere sig i verden, mente en grønlænder. Det var derfor, forklarede han, at der ikke havde været ret mange sæler de senere år. For når himlen stod stille og jorden drejede rundt, kunne de ikke længere finde vej ad de vante trækruter.

(Lorentzen, Jensen og Gullov, Inuit, Kultur og Samfund, 1999)

... eksistensen af fundamentalt fremmede kulturer et eller andet sted derude i junglen, i taigaen, i ørkenen, er ... en psykologisk bekvemmelighed for de "civiliserede" her på Jorden. Dette fjerne naboskab virker aflastende. Det tillader os at drømme om et andet, tabt liv.

Uafhængigt af, hvor alvorligt eller halvhjertet, hvor virksomt eller hjælpeløst "tredjeverdenens" hjælpere måtte gå til værks – på ét punkt er de enige, og dette punkt er afgørende: de identificerer sig alle sammen med en sag, som ikke er deres egen. I den henseende er de efterkommere af hine etnologer, der opfattede sig selv som kulturelle overløbere. Danskeren, som gør eskimoernes problemer til sine egne, studenten fra Massachusetts, som organiserer en lobby til forsvar for de brasilianske indianere: alle disse mennesker vil ikke kun hjælpe den anden, men også sig selv, og det er ganske legitimt.

... Det de søger hos de fjerne folkeslag, kunne man måske kalde det utopiske minimum. Det hårdnakkede håb, de nærer til "Den tredje Verden"s fremtid, modsvares af deres tilintetgørende kritik af det samfund, de selv er udgået fra, og som har ædt ethvert utopisk overskud op. De marxistiske eller religiøse pjalter, som nogle af dem iklæder deres søgen, kan ikke få nogen til at overse, at denne søgen gælder "det helt andet"

Men hvad nu, hvis dette "helt andet" slet ikke findes? De folkeslag, som stolte af deres egne traditioner, uanfægtet af "forbrugerisme", ikke så dekadente, så "ødelagte", men ældre, renere, mere ubestikkelige end vi, også under ofre og afsavn forfølger deres eget projekt af mennesket – måske eksisterer de kun i indbildningen hos dem, der søger dem?

... Og har denne søgen ikke også en skæbnesvanger side? Dukker i den ikke antropologens ... dilemma op – altid kun at få øje på sine egne spørgsmål i fremmedhedens spejl? Er "Den tredje Verden" til syvende og sidst ikke andet end en projektion?

(Citat fra Hans Magnus Enzensberger, *Vanvittig normal*, 1990)

1968

Thule-ulykken: amerikansk B-52-fly med fire brintbomber ombord forulykker på isen.

Den danske regering fastholder, at den ikke kender til de amerikanske atomvåben.

Den amerikanske regering fastholder at alle fire brintbomber er lokaliseret og tilintetgjort – et "manglende objekt" bliver aldrig fundet.

Tale i Folketinget

I dag vedtager et stort flertal i Folketinget loven om Grønlands hjemmestyre og en række bemyndigelseslove, som åbner mulighed for større politisk kompetence til de grønlandske myndigheder. Jeg føler, at dette er en af de vigtigste historiske begivenheder i Grønlands og Danmarks hidtidige rigsfællesskab, først som koloni og kolonimagt og i de seneste 25 år som formelt ligestillede dele af det samme rige...

Med Danmarks selvbestaltede indsats i Grønland forsvandt også det grønlandske folks selv-tillid, og man mistede indflydelsen på egne anliggender. Livsmønstret i det naturaløkonomiske og fællesskabsbetonede grønlandske samfund ændredes i takt med den danske kulturs indmarch i Grønland. Grønlænderen havde ikke længere føling med, hvad der foregik i hans eget land, da den automatiske udvikling satte i gang, en udvikling, der bærer sit tydelige præg af, at det, det primært gjaldt, ikke var at skabe forhold, som det grønlandske folk kunne leve under, men at skabe forhold, som lignede de danske mest muligt og derved blive mest muligt tålelige for de danskere, som lige så sikkert som bevillingerne strømmede til Grønland hvert eneste år.

Jeg skal ikke anfægte, at Danmarks officielle hensigter med sin indsats i Grønland har været reelle nok ud fra et oprigtigt ønske om at forbedre levestandarden i Grønland afgørende. Men samtidig må det understreges, at det altid har drejet sig om en udvikling, der har fundet sted på danske præmisser, på danske betingelser, på danske initiativer, ja sågar med danske penge og på grundlag af danske traditioner...

(Uddrag af Lars Emil Johansens tale i Folketinget fredag den 17. November 1978)

1972

Grønland må følge EF-afstemningsresultatet i Danmark trods en flertalsbeslutning om at stå uden for det europæiske fællesmarked, hvilket medfører en stærk politisk mobilisering i Grønland.



Da Hans Egede begyndte sin mission, var han nødvendigvis præget af sin tid, og den mangel på forståelse, som han undertiden har udvist kan ikke bebrejdes ham, det var hans samtids.

Sikkert har Hans Egede begået en fejl den gang han fra nyt af skulle skabe ord for den kristne lære, da han kaldte djævelen for Torarssuk, som netop var navnet på en af eskimoernes store ånder.

Peter Freuchen

Sturm und Drang

Sturm und Drang (Storm og trængsel) er benævnelsen for en bevægelse inden for den tyske digtning og dramatik og opstod hen imod slutningen af det 18. århundrede, begyndelsen på den tyske romantik. Udtrykket stammer fra titlen til et skuespil (1776) af Friedrich Maximilian von Klinger (1752-1831). Generelt var bevægelsen en reaktion mod den franske klassicisme: Man ønskede ikke som denne at skabe en fast enhedslig dramatisk struktur med overholdelse af de tre enheder: tidens, stedets og handlingens enhed, men ville derimod lade strukturen, udtrykket og sproget være stærkt følelsesbetonet og emnerne chokerende og sensationelle.

Man gik bort fra en rationel tankegang. Man ønskede vildskab, galskab, patos og passion i dialog, handling og karakterskildring. Man kunne blande forskellige stilarter; det høje med det lave, patos med humor og vers med prosa. I *Kabale und Liebe* betænker Schiller sig ikke på at sprænge den tragiske stemning med en grotesk og skærende komik.

1979

Loven om Hjemmestyre er vedtaget og træder i kraft, og Grønland får suveræn selvbestemmelse bortset fra i sager, der vedrører udenrigs- og forsvarspolitik, politi, domstole og valuta.

1985

Grønland udtræder af EF
efter at 70 % af grønlænderne
har stemt for udmeldelse



Mamuluk, Luise, Ajukotok, Sergeant Sophie, Ferdinand og Obersten

I sin filosofiske periode skrev Schiller en række berømte skrifter om det æstetiske og dets betydning for mennesket. Et af hovedværkerne er *Über die ästhetische Erziehung des Menschen* (1795) (Menneskets æstetiske opdragelse), hvori Schiller beskriver mennesket som værende ufuldkomment – splittet mellem følelse og intellekt. En af grundene til splittelsen var, at der med oplysningstidens udbredelse ikke længere herskede en endegyldig enhed eller fællesnævner i samfundet. Schiller betragtede samtidens revolution i Frankrig som et resultat af denne ufuldkommenhed.

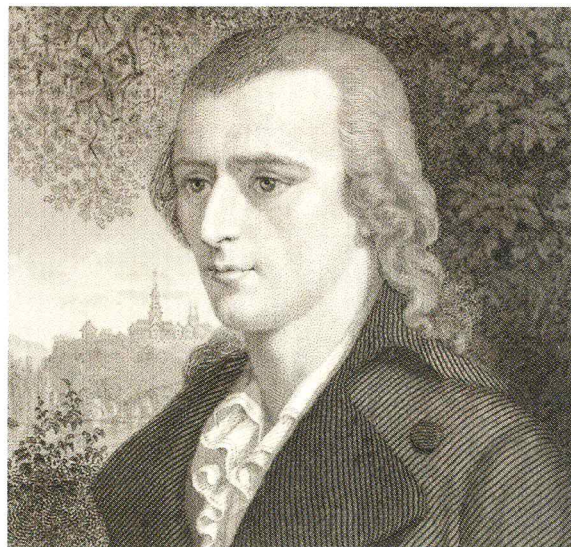
Revolutionen var endt i et blodbad, fordi ufuldkomne mennesker ikke kunne skabe en bedre verden. Menneskets indre balance og harmoni var forudsætningen for en ydre frihed, men da der ikke i den ydre verden fandtes nogen tilskyndelse til at blive mere harmonisk, men kun en lang række tilskyndelser til det modsatte, måtte begrundelsen for den indre harmoni og frihed hentes uden for det politiske, nemlig i *det æstetiske*.

Inden for den æstetiske sfære fremhæver Schiller teatret som formidler af en ophøjet eller æstetisk følelse, der kan forsone kampen mellem intellekt og følelse og skabe en indre harmoni. Det skriver han om i et andet væsentligt skrift om det æstetiske, *Die Schaubühne als eine moralische Anstalt betrachtet* (1784) (Teatret betragtet som en moralsk institution. Endnu ikke oversat til dansk).

Teatret skulle ifølge Schiller være en moralsk skole og folkeopdrager. De to grundpiller, som samfundet var båret oppe af, religion og lov, måtte kombineres med teatret som en uundværlig moralsk institution. Hvor loven blot opstiller firkantede regler for etik og moral, kan teatret tegne et langt mere nuanceret og måske endog også mere betydningsfuldt billede. Hvor loven blot dømmer en forbrydelse, giver teatret dets publikum mulighed for at forstå eller føle empati med den dømte ved at lade en række menneskelige eller følelsesmæssige mellemregninger udspille sig foran publikum. Tilskueren kan så – om ikke frikende – så måske forstå hvorfor forbrydelsen blev begået. Menneskelighed og tolerance kunne ifølge Schiller læres på teatret, ikke i retssalen. På teatret gives mennesket tilbage til sig selv, dets følelser fødes på ny og mennesket kan opnå den harmoni, som Schiller anså som alt afgørende for menneskets frihed og dermed for samfundets.

Trine Holm Thomsen

Teatret som folkeopdrager



1995

Den danske regering bekræfter
nødtvungent, at H.C. Hansen
i 1957 accepterede tilladelse til
amerikanske atomvåben på
Thule-basen

Den 12. Oktober 2001

PRESSEMEDDELELSE

Høring om missilforsvarsplanerne den 30. oktober er udskudt

Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg har vurderet, at det ikke vil være passende, i den nuværende globale sikkerhedspolitiske situation, at afholde den planlagte høring om de amerikanske missilforsvarsplaner den 30. Oktober

...

Udvalget står fast ved at høringen er vigtig, og vil realisere den, så snart situationen tillader det.

...

Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg

Den 3. Oktober 2001

PRESSEMEDDELELSE

Høring om de amerikanske missilforsvarsplaner 30. Oktober 2001 i Katuaq, arrangeret af Landstingets Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalg

Den nye amerikanske administration har meddelt, at man vil søge at gennemføre et missilforsvar. Alle udsagn fra eksperter tyder på, at USA vil ønske at opgradere radaren på Thule Air Base for at denne kan anvendes i missilforsvarssystemet. Amerikanernes melding er, at uanset eventuel uklarhed om rækkevidden af Forsvarsaftalen af 1951, vil Thule Air Base ikke blive opgraderet uden en tilslutning fra den danske regering ... Amerikanerne har ... afvist at give tilkendegivelser vedrørende såvel tidsplaner som brug af Thule Air Base – de tragiske begivenheder i USA har gjort overvejelserne såvel mere åbne som mere nærværende.

For at forberede Landstinget og offentligheden bedst muligt på en sådan amerikansk henvendelse ønsker Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg at arrangere en høring om missilforsvarsproblematikken... med deltagelse af et antal danske og internationale eksperter, repræsentanter for relevante magter samt for grønlandske interessegrupper og ekspertise. Folketingets Udenrigspolitiske Nævn vil også deltage i høringen

...

Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk udvalg

2000

USA's planer om at gøre Thule-basen til en del af det kommende Nationale Missilforsvar møder modstand.

Baserne i Grønland har siden anden verdenskrig været et af omdrejningspunkterne i de dansk-amerikanske sikkerhedspolitiske relationer.

Den stiltiende accept af atomvåben i Grønland gjorde, at Danmark og hele Norden, under den kolde krig, kunne fastholdes som "lavspændingsområde" – en goodwill, som højst sandsynligt har givet Danmark større indflydelse i Nato end ellers.

2. september afleverer statsminister Poul Nyrup Rasmussen en officiel undskyldning fra regeringen og på statens vegne til de beboere i Thule-området, der i 1953 blev tvangsforflyttet for at skaffe plads til luftværnsbatterierne ved Thule-basen.



Lulse og Ferdinand

Christian Lollike

Dramatiker Christian Lollike (f. 1973) studerede filosofi og litteratur ved RUC og rejste i Indien, USA, Central- og Sydamerika, inden han i 1998 blev optaget på Dramatikeruddannelsen v. Aarhus Teater – en uddannelse, som han afsluttede i 2001, og som bl.a. resulterede i opførelsen af én-akteren *Gensyn i Braunau* på Aarhus Teater Stiklingen i november 2000. Christian Lollike har desuden skrevet *Undskyld gamle, hvor finder jeg tiden, kærlighed og den galsskab der smitter...?* (reading på Betty Nansen 2001) samt *Pas på din lænestol!* (Radio Drama, udsendes 4. og 11. november 2002)

Ditte Maria Bjerg

Ditte Maria Bjerg (f. 1960) læste teatervidenskab på Københavns Universitet, uddannede sig på Cafeteatrets Dramaskole og var medlem af Det Kgl. Teaters dramaturgiat, inden hun i 1988 påbegyndte instruktøruddannelsen på Statens Teaterskole. Efter endt uddannelse i 1992, boede Ditte i en periode i Prag, inden hun vendte tilbage til en stilling som leder af Vendsyssel Teater i Hjørring, som hun bestred indtil 1996. Siden har Ditte bl.a. læst teologi, undervist på Aarhus Universitet og på Statens Teaterskole og været ansvarlig for at etablere samarbejder mellem Statens Teaterskole, Dramatikeruddannelsen v. Aarhus Teater, Teatervidenskab og Cantabile 2s elevskole – foruden en række instruktøropgaver, senest bl.a. *Systema Naturae* (Den anden Opera 1998), *Universets Engle* (Caféteatret 1999), *Familiehistorier*, Beograd (Turbinehallerne 2000) og *Den danske Sang er en ung blond Pige* (Det Danske Teater 2001)

TIL GLÆDEN An die Freude

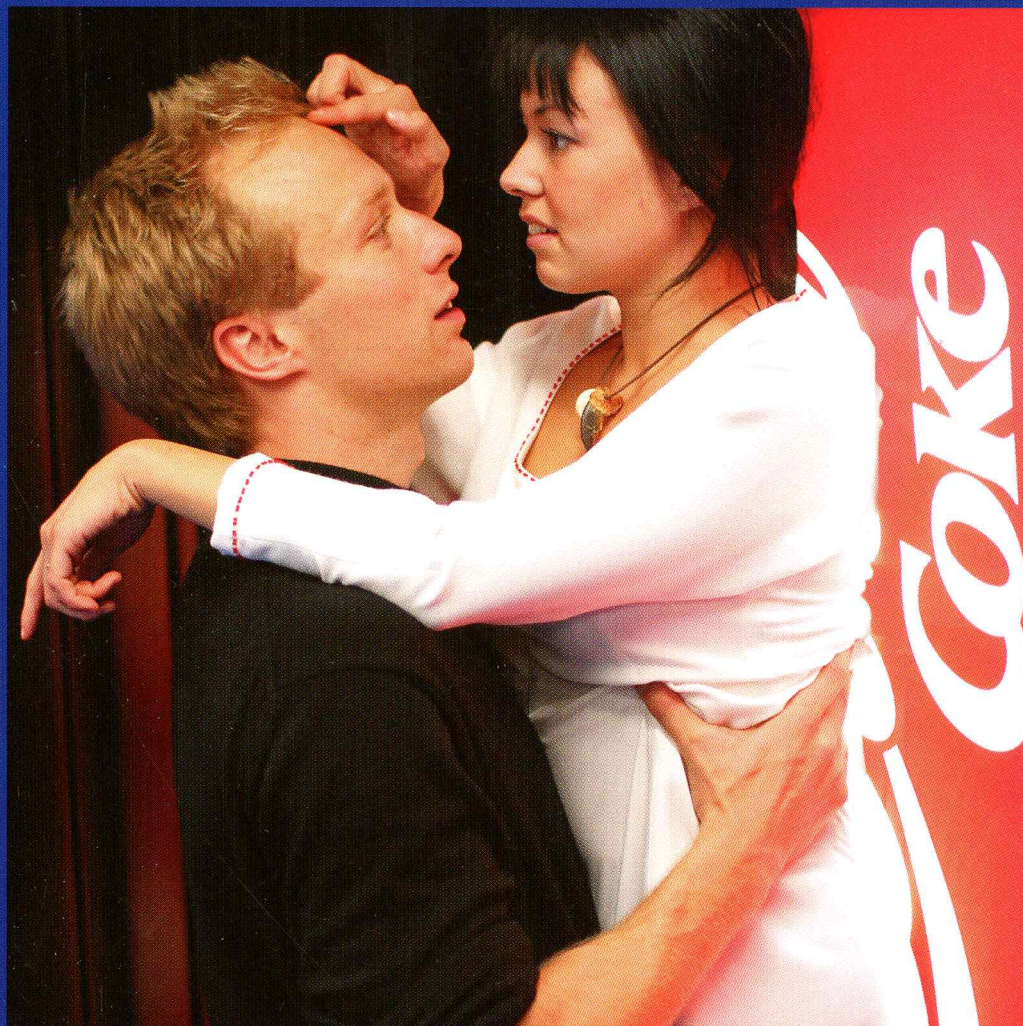
*Freude, schöner Götterfunke,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligtum.
Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt:
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.*

*Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt!
Brüder – überm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen...*

*Glæde, skønne guddomsgnist,
Datter af Elysium,
Berust af ild
Betræder vi din helligdom,
Din trolddom forener,
Hvad konvensen skiller.
Alle mennesker bliver brødre
Under din blide fingers skygge.*

*Vær omfavnet! I millioner!
Alverden, modtag mit kys!
Brødre, højt over stjernerne
Må der bo en kærlig fader.*

Friedrich Schiller (1785)



Ferdinand og Luse